pasaginės segės cilindriniais galais fragmentas, dirbinio apkalų fragmentai, lipdytos keramikos šukių ir kt. Aptikta medžiaga gali būti datuojama V–XII a., ji perduota MLIM. Tyrimų rezultatai parodė, jog Klemiškėje yra išlikę nesuardytų vertingų archeologinių horizontų.

Klemiškė Cemetery

In 2017, an excavation (one 48 m x 1.5–2.75 m trench, 85.55 m²) was conducted at the site of a planned gas line on the grounds of Klemiškė Cemetery (Klaipeda District) (Fig. 1). Iron Age finds from destroyed burials were found in every part of the trench, at least two find concentrations from destroyed burials and a stone circle fragment in the central part of the trench, and disturbed burial 1 in the N part of the trench (Fig. 2). Burial 1 contained a copper alloy crossbow brooch with a long foot, three copper alloy rings, three amber beads, fragments of iron and copper alloy artefacts, and a sandstone spindle whorl (Fig. 3). The investigation results showed that undisturbed archaeologically valuable horizons have survived in Klemiškė.

Dovilas Petrulis

Lakštingalų kapinynas

2017 m. birželio–rugpjūčio mėnesiais archeologiniai žvalgymai ir žvalgomieji tyrimai vykdyti Lakštingalų kaimo (Panevėžio r., Naujamiesčio sen.) lauke, esančiame Sudramalos ir Nevėžio upių santakoje, 300 m į PV nuo kaimo keliuko, vedančio į sodybą, 330 m į R nuo kelio Panevėžys–Naujamiestis. Vieta yra ariamame lauke su nedidele kalvele (1 pav.). Žvalgyta spėjamo kapinyno teritorija. Žvalgymų lauko dydis – 140x100 m. Potencialioje spėjamo kapinyno vietoje tirta viena 5x2 m dydžio perkasa.

Žvalgymų būtinybę lėmė 2017 m. dirvožemio paviršiuje rastos II–V a. kapams būdingos įkapės: žalvarinės apyrankės ir antkaklės fragmentai. Armens paviršiuje aptikta žmogaus kaulų fragmentų (suirę šonkaulio ir kaukolės kaulų fragmentai, nepaveikti ugnies). Apie šioje

1 pav. Lakštingalų kapinyno bendras vaizdas 2017 m. D. Petrulio nuotr.

Fig. 1. General view of Lakštingalos Cemetery in 2017.

vietoje anksčiau vykdytus archeologinius tyrimus duomenys mažai informatyvūs. Išlikę fragmentiškų aprašymų apie Nevėžninkų kaime (Panevėžio r., Naujamiesčio sen.) buvusius kapus. Dabar Nevėžninkų kaimas yra Nevėžio kairiajame krante (pagal senesnius istorinius duomenis, kaimo vieta minima ir dešiniajame krante). J. Elisonas rašė, kad toje apylinkėje netoli kapų (kaimo kapeliai yra Lakštingalų kaime) pastebima tokių kalnelių, kuriuos prieš karą kasė ir rado pinigų (Elisonas J., Archeologinių ir šiaip įdomių, tiek Panevėžio apskrities, tiek kitų artimų apylinkių, vietų sąrašas, kurį yra surinkę Panevėžio valstybinės gimnazijos mokiniai, *Švietimo darbas*, 1925, nr. 4, p. 323–324). LAA minimi Nevėžninkų pilkapiai (Panevėžio r., Naujamiesčio apyl.). Teigiama, kad Nevėžio dešiniajame krante, slėnyje buvę 3 didesni ir vienas mažesnis pilkapiai, kurie suardyti kasant žvyrą. 1901 m. juos kasinėjo M. Butrymówna. Didesnieji buvo tušti, o mažesniame aptikta žmonių kaulų ir IV–V a. pradžios radinių. Dalis jų pateko į Varšuvos muziejų (7 dirbiniai), kitų likimas nežinomas (*LAA*, 1977, t. III, p. 72). Apie šiuos tyrimus platesnių duomenų nėra, išlikęs trumpas šių archeologinių paieškų aprašas lenkų kalba (Butrymówna M., Kurhany w Niewieżnikach w pow Paniewieskim, *Światowit,* 1902, t. IV, p. 148). M. Butrymówna rašė: „Neseniai kaimyno p. Jasieńskio valdose Nevėžninkuose buvo rastas geležies kirvis ir dvi segės. Tiesą sakant, paskutinės mano paieškos Nevėžninkų pilkapiuose nedavė norimo efekto, nes nieko neradau. (...) nuėjau vėl ir apžiūrėjau keletą išardytų pilkapių, kurie buvo Nevėžio dešinėje, šalia nedidelio kalno papėdės. Trijuose didžiuosiuose pilkapiuose nieko neradau, išskyrus daugybę kaulų, kurie buvo sunaikinti ir išsibarstę. (...) mažesniame pilkapyje buvo rasti mėlyno stiklo karoliukai, (...), viena lankinė segė, keturios žalvarinės apyrankės ir geležinis kirvis.“ Žalvarinės lankinės segės lenkta kojele piešinys buvo publikuotas (Butrymówna M., Kurhany w Niewieżnikach w pow Paniewieskim, *Światowit*, 1902, t. IV, p. 149). Galima daryti prielaidą, kad šie duomenys nurodo kapinyno vietą, kuri dabar yra Lakštingalų kaime, dešiniajame Nevėžio krante, Sudramalos ir Nevėžio santakoje.

Prieš archeologinius žvalgomuosius tyrimus, siekiant tiksliau nustatyti ir lokalizuoti kapinyną, analizuoti topografiniai žemėlapiai – palyginti carinės Rusijos imperijos XIX a. pabaigos (M 1: 42 000), 1915 m. vokiškas (M 1: 100 000), 1975 m. geodezinis (M 1: 10 000) žemėlapiai bei 1995, 2004 ir 2009 m. ortofotografijos. Nustatyta, kad Lakštingalų kaime esančio žvalgymų lauko P dalyje XIX a. pabaigoje buvo įkurta sodyba, o XX a. pabaigoje jos jau nebebuvo. Nustatyta, kad kapinyno vieta yra šalia Sudramalos upelio pakrantės, priešais kaimo kapelius. Iš V pusės laukas atsiremia į Sudramalą (melioracijos metu ištiesinta upė), kuri atiteka iš Š per Nociagalos kaimą. Nevėžio upės vaga nuo žvalgomo lauko į V nutolusi 210 m atstumu (2 pav.).

Lakštingalų kaimo lauko žvalgymai pradėti 2017 m. birželio mėnesį. Šiame etape fiksuoti ir surasti radiniai. Archeologiniuose tyrimuose dalyvavo 13 asociacijos MINK narių, PKM muziejininkai ir savanoriai. Žvalgymai vyko sistemiškai: einant linijomis nuosekliai, pradedant paieškas nuo pasirinkto ŠV kampo ir einant PR kryptimi iki žvalgymų lauko V ribos, 100 m pločio ruože, tiesiomis linijomis, metras po metro, žvalgant vizualiai ir naudojant metalo ieškiklius (3 pav.). Žvalgymų dalyviai buvo išsirikiavę 1,5–2 m atstumu vienas nuo kito. Tikrintos metalo ieškiklių užfiksuotos signalų vietos. Surinkti radiniai, rasti permaišytame viršutiniame dirvožemyje, iki 30 cm gylyje. Radinių vietos užfiksuotos GPS imtuvais (4 pav.). Bendrai rasti 105 informatyvūs archeologiškai vertingi radiniai.

1 2 3 4 5

2 pav. Lakštingalų kaimo apylinkių bendras suvestinis planas: 1 – 2017 m. archeologinių žvalgymų vieta; 2 – Papušių piliakalnis (UK 20527); 3 – Lakštingalų kaimo kapinės; 4 – Nevėžininkų dvaro koplyčia; 5 – Nevėžininkų dvaro vieta. D. Petrulio brėž.

Fig. 2. General synoptic plan of the area around Lakštingalos village: 1 – 2017 survey site; 2 – Papušiai Hillfort (UK 20527); 3 – Lakštingalos village cemetery; 4 – Nevėžininkai Manor chapel; 5 – Nevėžininkai Manor site.

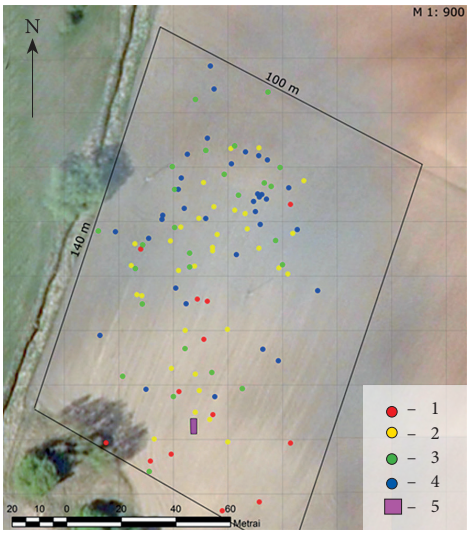

4 pav. Žvalgyto lauko planas su radinių išsidėstymu: 1 – II–VIII a. radiniai; 2 – XIII–XVII a. radiniai; 3 – XVIII–XX a. radiniai; 4 – monetos; 5 – perkasa 1. D. Petrulio brėž.

Fig. 4. Plan of the surveyed field with the arrangement of the finds: 1 – 2nd–8th-century finds; 2 – 13th–17th-century finds; 3 – 18th–20th-century finds; 4 – coins; 5 – trench 1.

3 pav. Archeologinių žvalgymų eiga. D. Petrulio nuotr.

Fig. 3. During the field survey.

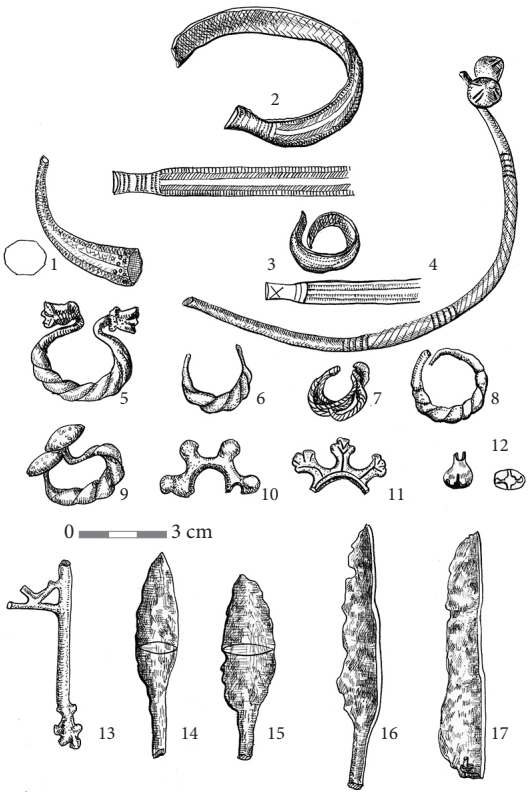

5 pav. Lakštingalų kapinyno radiniai: 1–3 – apyrankės; 4 – antkaklės fragmentas; 5, 9 – pasaginės segės; 6–8 – žiedai; 10, 11 –kabučių fragmentai; 12 – žvangutis; 13 – raktas; 14, 15 –strėlių antgaliai; 16, 17 – peilių geležtės. A. Petrulienės piešt.

Fig. 5. Finds from Lakštingalos Cemetery: 1–3 – bracelets; 4 – a fragment of a neck-ring; 5, 9 – penannular brooches; 6–8 – rings; 10, 11 – pendant fragments; 12 – a crotal; 13 – a key; 14, 15 – arrowheads; 16, 17 – knives .

Buvusio kapinyno aplinkoje aptikti radiniai suskirstyti į grupes. Papuošalų grupę sudaro 2 antkaklės, 6 apyrankių fragmentai, 2 pasaginės segės, 4 žiedai, 3 kabučiai, 1 žvangutis, 7 įvairių papuošalų detalės (5:1–12 pav.). Šioje dirbinių grupėje išsiskiria dirvožemio sluoksnyje rasta juostinė apyrankė, datuojama senuoju geležies amžiumi (romėniškuoju laikotarpiu) – II–IV a. Jos lankelio išorinė dalis įstrižai puošta eglutės ornamentu su įkartėlėmis ir taškučiais. Šios trikampio pjūvio apyrankės priskiriamos I grupei (pagal M. Michelbertą). Žalvarinė antkaklė kūgio formos galais irgi datuojama senuoju geležies amžiumi – III a. I puse. Antkaklės šonai ornamentuoti įstrižais ranteliais, vidurinėje dalyje paviršius lygus. Galai užlenkti stačiu kampu, sukabinti. Kūgeliai puošti 4 vertikaliomis dvigubomis linijomis, sueinančiomis į kūgio viršūnę. Išsiskiria dvi gerai išlikusios žalvarinės pasaginės segės. Pirmoji – gyvūniniais galais, tordiruotu, susuktu į spiralę lankeliu. Antroji aguoninė, lygiu viršumi su išgaubtomis galvutėmis, apskrito skerspjūvio tordiruotu, susuktu į spiralę lankeliu. Abi segės datuojamos XIV–XV a. Išsiskiria pinto tipo sidabro lydinio žiedas, kurio tordiruota priekinė dalis supinta iš 4 įvijų (lankelis pertrūkęs, deformuotas). Žiedas datuojamas XIV–XV a. Iš ginklų rasti 2 geležiniai siauraašmeniai pentiniai kirviai, 2 strėlės antgaliai. Siauraašmeniai pentiniai kirviai priskiriami viduriniajam geležies amžiui (tautų kraustymosi laikotarpiui). Pagal A. Malonaitį, pirmasis kirvis priskiriamas 1 tipo g variantui ir datuojamas V–VIII a., antrasis – 6 tipo c arba d variantui ir datuojamas IV–VIII a. Abu kirviai panašios formos. Kirviai per liemenį palenkti koto pusėn. Viršutinė penties dalis išplatinta į abi puses, jos viršus užapvalintas. Ašmenys praplatinti, užapvalinti. Archeologinių žvalgymų metu rasti įmoviniai strėlės antgaliai datuojami XIII–XIV a. Tai plunksnos formos įtveriamieji antgaliai. Pirmasis pailgos plunksnos formos, antrasis išplatintos plunksnos formos (5:14–15 pav.). Aptikta buities įrankių: 5 geležiniai peiliai, 1 skustuvo geležtė, 1 antpirštis, 2 raktai. Geležiniai vienaašmeniai peiliai su buku smaigaliu leidžia daryti prielaidą apie vėlyvo laikotarpio laidosenos tradicijas. Tokio tipo peilius reikia sieti su kapų įkapėmis (5:16–17 pav.). Jie datuoti XVI–

XVII a. Žalvarinis raktas be galvutės su išlikusia barzdele datuojamas XIV–XVII a. (5:13 pav.). Drabužių aprangos detalės – tai 2 sagos, 4 sagtys, 1 sąsaga. Pastaroji yra XX a. pradžios kareiviškos uniformos aksesuaras. Taip pat aptiktos 34 monetos, cirkuliavusios XVI–XIX a. Ankstyviausios monetos – Žygimanto Senojo (1506–1548) pusgrašis ir Žygimanto Augusto (1548–1572) Lietuvos denarai, kaldinti Vilniuje (4 vnt.). Trys sulipusios monetos rastos vienoje vietoje. Didžioji dalis monetų datuojamos XVII a. – Žygimanto Vazos (1587–1632) šilingai (3), Jono Kazimiero Vazos (1649–1668) šilingai (22), Adolfo Gustavo II (1621–1632) ir Švedijos karalienės Kristinos (1632–1654) Rygos šilingai (2). Dalis monetų galėjo cirkuliuoti ir vėliau, iki XVIII a. pradžios. Viena iš jų – Friedricho Kazimiero Ketlerio (1682–1698) šilingas. Rastos 2 kapeikos su 1860 m. data. Šaudmenų detalės: 3 šovinio tūtelės, 9 kulkos, 4 šratai. Atskirai grupei nepriskirti radiniai: kokarda, žetonas, 5 apkalai, apvadas, apkaustai ir vinis.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų perkasos 1 vieta pasirinkta pagal radinių tankumą ir reljefo savybes. Žvalgant šalia perkasos ir jos artimiausioje aplinkoje rasta II–VIII a. radinių. 10 m^2 dydžio perkasa pažymėta žvalgyto lauko P pusėje, 40 m į ŠR nuo pamiškės, 63 m į R nuo Sudramalos upelio, 80 m į ŠV nuo Lakštingalų kaime esančių kapų tvoros. Joje buvo fiksuotas 35 cm gylio pilko dirvožemio sluoksnis su XX a. radiniais. V sienelės pjūvyje, 75–85 cm gylyje matyti laužavietės kontūras su degėsių sluoksniu, be radinių. Perkasoje įžemis fiksuotas 65–95 cm gylyje. Iš viso rasta 12 mažai informatyvių radinių.

Atlikus žvalgymus 1,37 ha teritorijoje, nustatyta kapinyno vieta pagal išsklaidytų radinių vietos koordinates. Didžiausia radinių koncentracija yra lauko ŠV ir vidurinėje dalyje, tačiau ankstyviausio laikotarpio radiniai fiksuoti daugiausia lauko P dalyje. Rasta II–VIII, XIV–XVII a. radinių, kurių dalį sudarė papuošalai, monetos, buities įrankiai bei jų fragmentai, patvirtina, kad žvalgytame lauke buvo laidojama. Radiniai į pakraščius išsisklaidę retėjančia tvarka, vadinasi, jų paplitimas buvo pagrindinis motyvas ir įrodymas lokalizuojant suardyto kapinyno vietą. Galima daryti prielaidą, kad šioje teritorijoje laidota skirtingais periodais. Ankstyvuoju periodu, t. y. romėniškuoju laikotarpiu, šiame lauke laidota pilkapiuose, kurie yra sunaikinti. Nuo XIV–XV a. kapinyne vėl laidoti mirusieji su įkapėmis. Vėlesnio laikotarpio radiniai ir jų fragmentai liudija šios vietovės intensyvų apgyvendinimą iki XX a. II pusės.

Lakštingalos Cemetery

In June-July 2017, a field survey and evaluation were conducted in the vicinity of the cemetery in Lakštingalos village (Panevėžys District) (Figs. 1, 2). A metal detector survey was conducted in 1.37 ha (Fig. 3) and one trench (10 m^2) excavated during an evaluation. The find spots of the discovered finds were recorded using a GPS receiver. The largest find concentration was established in the NW and central part of the field, but finds from the earliest period were recorded in the S part (Fig. 4). 105 finds were discovered in the upper layer of the topsoil (Fig. 5). Ornaments and ornament fragments: flat bracelets (3 units) and a neck-ring with conical terminals that are characteristic of the 2nd–4th centuries, two narrow-bladed, single-edged iron axes and bracelet fragments (4 units) from the 4th–8th centuries, two arrowheads from the 13th–14th centuries, penannular brooches (2 units), ring pieces (3 units), pendant fragments (2 units), and a crotal from the 14th–16th centuries, five single-edged iron knives from the 16th–17th centuries, and 34 coins

from the 16th–19th centuries were found. The discovered 2nd–8th and 14th–17th-century finds and find fragments confirm that the dead had been buried in the surveyed field. After conducting the survey, the site of the former cemetery was established on the basis of the find spots. It is possible to state that the cemetery at the investigated location has been destroyed and no barrows or surviving inhumations could be identified.

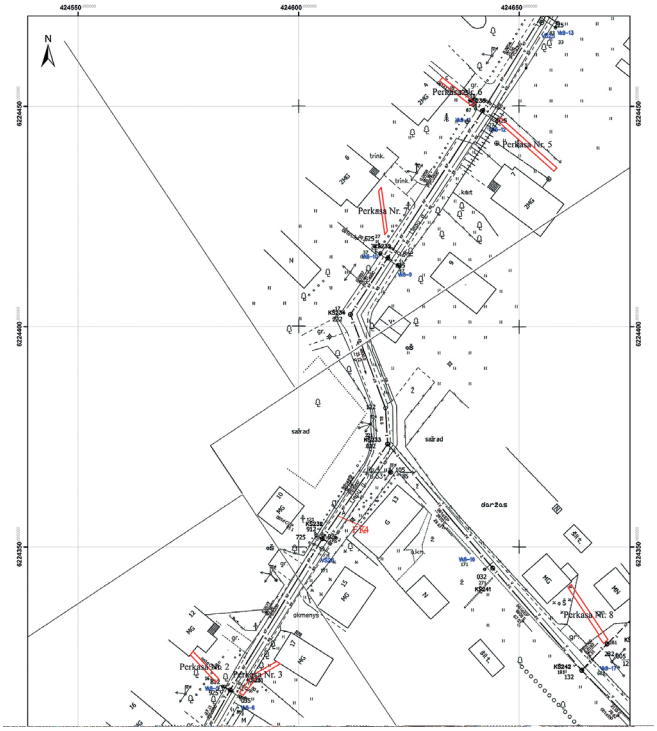

1 pav. Kapinyno situacijos planas: 1 – tirtos perkasos. J. Stankevičiūtės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the cemetery: 1 – excavated trenches.

Justina Stankevičiūtė

Papilės kapinyno tyrimai 2016 m.

2016 m. liepą Papilės kapinyno (Akmenės r.) (UK 1823) teritorijoje KVP vykdė detaliuosius tyrimus. Tyrimai atlikti būsimų vandentiekio ir buitinių nuotekų įvadų nuo magistralinių trasų, esančių Liepos gatvės važiuojamojoje dalyje, vietose. Įvadų vietose Liepų g. 4, 6, 7, 12, 14, 16, 17/17A ir Piliakalnio g. 8 sklypuose iki įžemio ištirtos 8 perkasos (1 pav.), jų bendras plotas siekė 125 m^2.

Ekspedicijos metu sužinota, jog Liepų g. 13 gyventojas namuose saugo statant ūkinį pastatą aptiktus bei iš kaimynų gautus radinius (2 pav.). Apie juos jau yra rašiusi B. Salatkienė (Salatkienė B., Papilės archeologijos paminklai ir jų tyrimai, *Lietuvos valsčiai. Papilė*, V., 2004, t. 1, p. 125–173). Iš viso savo namuose jis turi sukaupęs 13 radinių kolekciją, kurią sudaro vienašmenis kalavijas, įmovinis kirvis, 6 ietigaliai, plokštelinė segė (datuota XIV–XVI a.), pasaginė segė storėjančiais galais, storagalė daugiakampio pjūvio apyrankė, įvijinė 8 įvijų apyrankė bei iš vielos pinta antkaklė.

Papilės kapinynas anksčiau tyrinėtas du kartus. 1955 m. pirmasis tuo metu ardomą kapinyną tyrinėjo Julius Naudužas (1929–1989). Archeologas ištyrė 4 perkasas, kurių bendras plotas 180 m^2. Tikslios perkasų vietos nežinomos, tačiau B. Salatkienė, išanalizavusi tyrimų dienoraščius, pažymėjo apytiksles perkasų vietas. Atrodo, jog perkasa 2, kurioje ir ištirti visi 16 kapų, buvo Liepų gatvės PV dalyje, buvusios žvyrduobės P pakraštyje, netoli Liepų g. 16 pastato. Kapai atidengti 54–82 cm gylyje. Miru-